

Yann hag e glipenn

I

Fistoullig

Ahanta! kamalad Yann, penaoz en em gavit e-touez ho tillad?

Yann

Mad a-walh. Nemed ma dillad, kentoh, n'en em gavont ket re vad en-dro din. Eet int da billou, koulz lavared. Ezomm braz am-befe da gaoud ,eur chupenn nevez, ha pa ne vefe ken nemed evid mond d'an overenn da zul. Mez am-eus en em ziskouez dirag an dud gand an truillou a zo warnon. An devez all, eur paotrig bihan e-neus kemeret ahanon e-rez eur hlasker-bara ha kinniget din eur pezh daou-wenneg Eun dismegañs eo. Ne hellan ket herzel muioh. Red eo din prena eur chupenn nevez.

Fistoullig

Gweled mad a ran. Muioh a doullou eged a zanvez a zo en-dro deoh. Ha Chann a zo ivez en eur stad truezuz a-walh, neketa, Chann! N'ouzer ket ken peseurt liou a zo bet war he jiletenn gwechall. Poent braz eo deoh prena eur jiletenn nevez, maouez. Rag, ma teufe eun taol avel kreñv, ez afe kuit ho chiletenn goz diwarnoh, hiviz hag all. A-walh da darza gand ar vez.

Chann

Eur jiletenn a rafe vad din, aotrou Fistoullig, ne lavaran ket, med muioh ezomm am-eus euz eul lostenn nevez. Kement a dammou a zo em hini ma vezen kemeret e-giz eun termaji gand ar vugale. Hag ar chas a grog da harzal war ma lerh ken n'on ket gouest da vond er-mêz deuz ma zi heb sevel eun trouz spontuz en-dro din.

Yann

Setu perag om deut da weled ho marhadourez, aotrou Fistoullig, ha da houlenn petra gousto danvez eur chupenn evidon ha danvez eun abid penn-da-benn evid ar wreg.

Fistoullig Beb seurt danvez a zo ha bep seurt priz. Forz penaoz, en ti-mañ n'eus ganin nemed marhadourez eus an dibab kenta.

Yann

An eil dibab pe an trede a vefe mad a-walh evidom, n'eo ket gwir, Chann?

Chann

Ar grosa tra hag ar gwella marhad. N'om ket pinvidig, paneve-ze...

Fistoullig

Nebeutoh eged daou ~hat skoed, n'em-eus netra evidoh...

Chann

Daou hant skoed evid ar chupenn, ar jiletenn hag al lostenn?

Fistoullig

Nann. E peleh emañ ho penn ganeoh, maouez? Daou hant skoed eur jilet chupen gwaz a zo kalz kerroh. Evid al lostenn, ne werzan bremañ nemed br lostennou a zo eet er-mêz pell 'zo, nemed al lostennou a-zindan.

Yann

Ma komprenan mad, e rankom kaoud eur mil skoed bennag evid tos marhadourez, aotrou Fistoullig.

Fistoullig

D'an nebeuta. Ha c'hoaz, n'ho po ket dillad eured evid ar briz-se!

Chann

N'on-eus ezomm nemed da gaoud dillad prop da vond dirag an dud heb kaou...

Yann

Hag an arhant a zo rouez ganeom, evid ar mare. Gouzoud a rlt, aotrou Fist kollet diou vuoh nevez 'zo.

Fistoullig

Taoliou e-giz-se a hoarvez a-wechou. Petra rin-me? N'on ket gouet da zigas a varo da veo.

Chann

Hag an tan a zo peget er bern plouz, c'hwi oar.

Fistoullig

Ablamour n'ho peus ket taolet evez a-walh ennañ.

Yann

An avalou-douar a zo eet da vrein ha n'on-eus ket gellet kavet gwerz d'ar peb brasa c'hoaz.

Fistoullig

Ablamour eo fall ar ouenn outo, pe fall an douar dindanno, pe fall al labour war o zro.

Yann

Me oar ma micher, aotrou Fistoullig, koulz hag ar re all.

Fistoullig

Ha koulskoude ar re-all a zastum arhant a-walh da brena dillad e ti ar marhadour.

Yann

Lod o-deus chañs, lod all eo kouezet lost an diaoul warno. Eneb an dicheañs, n'eus ket kalz a dra d'ober.

Chann

E-pad bloaveziou, aotrou Fistoullig, eo bet mad an traou ganeom, ha neuze ni on-neus dispignet arhant a-walh en ti-mañ.

Fistoullig

Setu perag on prest da werza deoh marhadourez e-giz deh ha gwechall, ma'z eus ganeoh arhant da baea, e-giz en amzer tremenet. Ne houlennan ket gwelloh, c'hwi oar.

Yann

Evid an ampoent eo striz or yalh, ha koulskoude eo poent braz deom kaoud eur hrez bennag, ha pa ne vefe nemed evid mond dirag an dud. A-benn eur bloavez ahann, e yelo an traou kalz gwelloh. Savet eo ganeom or hein dija. Eur miz bennag c'hoaz hag e vim er-mêz adarre.

Fistoullig

Ma komprenan mad ho kaoz, n'eus ket arhant ganeoh da baea an danvez d'en em wiska.

Yann

Nann, n'eus ket arhant ganeom. Deut e oam da houlenn danvez pe zillad ganeoh e termen. Ni a zo prest da baea ar mizou da heul ar gwir. Med, en an' Doue, bezit fiziañs ennom.

Fistoullig

Ma rafen ma zraou evid netra, ne vefen ket pell o vond d'an traoñ. Terme marteze ho-peus eun dra bennag da rei din e gouestl?

Chann

N'eus netra en ti hag a dalvez eun dra bennag, nemed an daol, ar gwele-kloz ha

Yann

Eur haz du a zo ivez ganeom. Klevet am-eus penaoz ar hizier du a dalvez ker a oll evid an dud digalon a zo gwerzet d'an diaoul.

Fistoullig

Ober goap a rit ouzon, Yann! Kerzit da hwitellad! N'ho-po diganin na chupen na broz na tamm lien ebed d'ober eur mouchoer-fri. An nor a zo digor a-dreñv ha

Chann

Gortozit, aotrou Fistoullig. Diskaret on-eus ar gwez, nevez 'zo, ha dastumet sa melen ha ruz. Hervez pez am-eus klevet, an avalou a zo ker a-walh, ar bloaz-mañ.

Fistoullig

Warhoaz ez in da weled pez a zo. Marteze e hellim en em gleved etrezo n'ouzer ket. Ma plij an avalou din, me a raio afer ganeoh evid eun tamm danva hend-all, netra. C'hwi a yelo da glask dillad d'al leh ma vez kavet ar gordenn da d

Chann

Ni a hortozo ahanoh warhoaz, aotrou, hag a renko brao an avalou evid m samma anezo er harr.

Fistoullig

Opala! N'am-eus ket lavaret e prenin. Gwelet e vo.

II

(E ti Yann).

Yann

Ma, Chann baour, chomet om berr gand ar Fistoullig. Hennez ne zispeg varhadourez nemed pa vez tommet e zaouarn dezañ gand peziou arhant. Kou

rank kaoud dillad deread evid mond da interamant ma eontr Pèr-Mari, warhoaz.

Chann

Eur vez e vefe ma ne hellfeh ket mond, c'hwi da vihanna. Hoh eontr Pèr-Mari e-neus savet ahanoh goude maro ho mamm hag ho tad. Hag abaoe c'hoaz on-neus bet eun tamm sikour digantañ eur wech an amzer.

Yann

Maro eo ar paour-kêz den, bremañ. Spontuz e kavin ma ne hellin ket mond d'e interamant. Mond d'e interamant n'eo ket êz din. Famill an eontr a zo kalz tud pinvidig enni. Penaoz ez afen e-touez an dud-se gand ma chupenn rouzhelapiennet. Gwelloh eo din chom er gêr.

Chann

Marteze e rafeh gwelloh, ya, den paour. Med n'eo ket echu c'hoaz. Bremaig e tigouezo an aotrou Fistoullig. Ma fell dezañ prena diganeom ar seiz sahad avalou on-eus dastumet, e raio deom arhant a-walh da brena deoh eur chupenn nevez digantañ.

Yann

N'em-eus ket kalz fiziañs en targaz griz-se, Chann. Ma pren an avalou diganeom, e vim laeret war ar briz. Ha laeret adarre war briz ar chupenn. Hennez eo ken krog e ivinou, ma rank lakaad manegou gloan e-kreiz an hañv.

Chann

Arabad en em jala, Yann. Gwelet e vo.

Yann

N'en em jalan ket, Chann. Me en em gav mad a-walh gand ma chupenn rouz didammet, nemed e karfen enori ma eontr Pèr-Mari en eur gas anezañ d'ar vered. Ha c'hwi, maouez paour, c'hwi a rank mond d'an overenn beb sul, dre guz, abalamour d'ho tillad fall. Me a garfe gweled ahanoh o vond d'an overenn-bred, dindan an heol.

Chann

Eur wech bennag e tigouezo ganeom eun tammig chañs, Yann. Dre ma chom ar yehed ganeom, n'eus netra gollet.

Yann

A zo gwir. Sellit, ema an aotrou Fistoullig o tigas e fri seh war an tu-mañ. N'em-eus ket c'hoant gweled anezañ o tond en ti. Eom d'an apanti da ziskouez dezañ an avalou. Kuit e vo

deom da rei dezañ eur banne jistr. Gwelloc'h e kavfen gwalhi ma daouarn gand
glebia gantañ gourlañchenn an toull-boued-se.

III

(En apanti)

Fistoullig

Arsa, ma zud, deut on da weled penaoz emañ ho avalou. Pe e talvezont eun c
ne reont ket. Pez ouzon mad, n'int ket euz ar re genta, rag an douar a zo treñk war

Yann

N'int ket euz ar re genta? Biskoaz n'em-eus bet nemed meuleudi da-benn d'a
gwez a vez kempennet ganin beb bloaz, dihwennet ha teilet dindanno. E-kreiz o
n'eus kleñved ebed ganto. M'am-befe eur marh hag eur harr da gas anezo da w
dud a zaillfe warno, me oar mad.

Fistoullig

Tut! tut! tut! Kaer ho-po fougasa gand ho avalou, Yann, n'oh ket savet abr
lakaad ahanon da lonka ho prezegenou. Gwelom penaoz emaint!

Yann

Sellit gand ho taoulagad ha gand ho taouarn, aotrou Fistoullig. Kaer ho-po se
ket eun aval brein en o zouez, nag eun avâl terchet kennebeud. Frouez yah penn-
amañ eur zahad avalou melen ruz, euz ar ouenn a vez lavaret outi "teint fr
Founnuz ken-ha-ken.

Fistoullig

Ouz eur gwell int mad a-walh. Med an avalou-ze a vrein dindan ar blusk
gouzoud. Pikou panez bihan a deu enno beb-a-dammig hag eun devez bennag e k
da fall, ken n'eur ket gouest da deurel an teod warno heb paka c'hoant dislonka. I
Brao da weled, c'hwero da dañva.

Yann

Setu emañ eur zahad all. Ar re-mañ a zo avalou begenneg. N'eus ket stumm vr

Fistoullig

Ar re a welan a zo brao a-walh, med evel just c'hwi ho-peus lakeet ar re vrava war horre ar zah. Marteze ar re a zo chomet dindan, eman ar preñved enno.

Yann

N'eo ket diêz gouzoud. Setu! Emañ diskareet ar zah penn-da-benn dirazoh. Sellit piz outo, unan dre unan.

Fistoullig

An avalou begenneg n'eus ket klask warno evid d'ar mare-mañ. Diêz int da werza.

Yann

Diêz da werza! Abaoe emañ war an tamm douar-mañ em-eus kleved lavared penaoz a zo bet atao re nebeud euz an avalou-ze. Gwall-cheñchet eo an traou ma ne gaver ket gwerz ken d'an avalou begenneg.

Fistoullig

N'eus netra all ebed ganeoh ?

Yann

Eo, feiz. Emañ emañ an avalou rouz. Ar re-ze n'int ket fall.

Fistoullig

Blaz ar hoar a zo ganto eun tammig, a gav din. Diskargit ar zah 'ta!

Yann

Setu emañ war al leur. An avalou-ze a zo rouz penn-da-benn, stummet ar memez mod an eil hag egile. N'eus netra da rebech dezo.

Fistoullig

Nemed ar blaz. Hag ar re-ze a hoeñv buan-buan hag ar blaz a ya da netra.

Yann

Koulskoude e padont ar muia. Pa deu miz Kenver, miz C'hwevrer ha miz Meurz, an avalou rouz-se a zo ken yah ha bremañ. Bez' e anavezan tud hag a zalh anezo ganto beteg miz Mae.

Fistoullig

Ne blijont ket kalz da dud ar hêriou. Ha me a werz kentoh e kêr, c'hwi oar. Diskouezit din ar

re all.

Yann

Ar re-mañ a zo avalou chodig ruz. An diabarz a zo gwenn. Ar vlazenn outo a
Pa ya ar vugale da laerez avalou, atao e sammint ar re-mañ da genta. Ha c'hwil
vugale a oar gwelloc'h eged forz piou petra eo eun aval mad.

Fistoullig

Ne lavaran ket. Med dister int da weled. Re vihan.

Yann

N'int ket braz, nann. Med an avalou a vez gwerzet dre bouez.

Fistoullig

Eun tammig treñk e kavan an avalou chodig ruz. Blaz an treñk a blij d'ar
nebeutoh d'ar re vraz.

Yann

Avalou melen a zo ganin er zah-mañ.

Fistoullig

Ne badont ket pell a-walh, d'am meno.

Yann

Bez' ez euz c'hoaz ganin eur ouenn avalou ruz ha n'int ket fall da boaza war ar

Fistoullig

Ne gaver ket perhenn d'an avalou kaletaz.

Yann

Ar re-mañ a zo c'hwero-briz.

Fistoullig

Mad d'ober jistr. N'int ket kenkoulz da zebri gand ar gontell. Hag ousper
c'hwero-briz n'int ket aho. Re galed int.

Yann

Re galed! Penaoz! re galed! An avalou c'hwero-briz a dle beza stard dindan an

Fistoullig

Petra zo ganeoh er zah diweza ?

Yann

Avalou pikouz! N'int ket koulz hag ar re-all, med tud a zo hag a lavar e torrонт ar zehed gwelloc'h eged daou vanne jistr.

Fistoullig

Ne blijont ket din. Yann, n'eus ket ganeoh kalz a dra hag a dalvez ar boan. Koulskoude, ne fell ket din beza direnket ahanoh evid netra. Me a gemero euz an avalou begeneg, ma n'int ket re ger.

Yann

Pemzeg kweneg al lur.

Fistoullig

Hirroh eged daouzeg n'ez in ket.

Yann

Ma, lakom daouzeg. Tri zahadig a zo outo. Red e vo deom poueza.

Fistoullig

O, gand eul lur am-bo a-walh.

Yann

Eul lur hepken?

Fistoullig

Ya, eul lur. Da zebri en eur vond d'ar gêr.

IV

Chann

Ha neuze, Yann, greet ho-peus afer gand ar Fistoullig?

Yann

Gand hennez! Hennez a rafe vad dezañ paked eur renkennad taoliou boutou etre e gein hag

e zivesker. Seiz kant boulienn. Lakeet e-neus ahnaon da ziskouez dezañ ma c'ziskarga ar zahadou war an douar, hag evid petra? Evid prena diganin eul lur avañ goude beza goulennet eur bern distaol. Henez n'eo ket eun den.

Chann

Ma, den paour, leuskit anezañ da vond. Petra ober? Sellit, e-pad ma oah gan lizerou a zo deut amañ. Eul lizer a zo chomet war e lerh.

Yann

Eul lizer! Piou ar gurun?... Euz an noter eo. Gwelom 'ta! Heu!! Chann, Chann, plahig. Ma eontr Pèr-Mari e-neus leusket ganeom, a-raog mervel, tri mil skoe ahanom d'en em zével, hervez an testamant.

Chann

Setu aze eun den mad! Gweled a rit, Yann. A-bern ar fin eo kouezet ar chañs v bardono da Bèr-Mari hag a zigemero anezañ en e Varadoz.

Yann

Ya, feiz. Med an diaoul all aze, ar Fistoullig brein, henez a bako diganin eur g ket dizoñjet gantañ beteg ar varn diweza. Mond a ran d'ar vourh dioustu, daoulamm. Ne vo ket debret ma avalou begenneg gand Fistoullig c'hoaz ha spi an an tamm diweza a-dreuz e lañchenn. Ra vougo gantañ ar sparfell daonet!

V

(E ti Fistoullig)

Yann

(Laouen) Salud deoh, aotrou Fistoullig. Pres a zo warnon. Daoust hag-eñ e diganeoh eun tamm mezer deuz ar gwella danvez?

Fistoullig

Sell 'ta! Petra 'zo c'hoarvezet gand Yann? Marteze a zo kouezet eun heritaj aour

Yann

Eun heritaj a zo kouezet, ya. Ma eontr Pèr-Mari e-neus leusket ganin tri m amañ lizer an noter. Me a rank mond da enori an den mad-se. An interamar

kreisteiz e Lanbrug. Ahanta, e peleh ema ho mezer ganeoh?

Fistoullig

Dioustu, Yann! dioustu. Tri mil skoed! Setu amañ mezer euz Montoban, hini ar Vigoudenned. Henez a zo stard, paotr. Evid dond a-benn dioutañ e ranker mond d'e frota ouz ar vein-daill e-pad teir zizun.

Yann

Nann, n'eo ket henez a blij din. Al liou n'eo ket mad.

Fistoullig

Bez' ez eus danvez all. Hemañ 'zo mad ivez, marteze gwelloh. Hini glaz, leun an dorn outañ, hag a deu euz Berg-op-Zom. Sellit ar merk warnañ. Gand henez e vo eun tamm paotr ouzoh.

Yann

N'eo ket liou glaz emeon o klask.

Fistoullig

Peseurt liou a blijfe deoh, Yann?

Yann

Liou ruz, ruz-flamm, lugernuz kenañ, beteg ma vo dallet an dud gantañ.

Fistoullig

Gweled a ran. C'hwi a zo o vond da brena eur vroz ruz-tan da Chann. Dres em-eus resevet, nevez 'zo, eun tamm mezer gloan penn-da-benn, chadennet diou wech treuz-didreuz. Gwelloh danvez ne gavot ker er hêriou braz. An aotrou mêt e-neus kaset gantañ daouzeg metr evid ficha e verh hag e wreg.

Yann

N'eo ket fall, nann, n'eo ket fall. N'eus netra... lintrusoh ganeoh? Me a fell din kaoud eun danvez ken lintruz ma lakaio an heol da zevel.

Fistoullig

Lintruz! Da lakaad an heol da zevel! Gortozit! Amañ ez eus ganin seiz ruz euz ar haerra. Nemed n'emañ ket ar giz da zevel broziou ennañ, beteg-henn. Marteze emaoñ o soñjal lakaad Chann e kiz kêr?

Yann

Ha perag ne rafen ket? M'am-eus c'hoant! An tamm seiz-se a zo kaer. N'eus k
nann. Med n'eo ket teo a-walh. Me garfe kaoud eun danvez seiz stard ha kaled,
en e zav.

Fistoullig

C'hwi oar, Yann, an danvez seiz n'eo ket teo. An teva am-eus eo hemañ. Me
brao ivez. Ne gredan ket kinnig anezañ d'an dud. Pemp kant skoed eo ar metrad c

Yann

Ma Doue, ma n'eus netra gwelloc'h ganeoh, e rankin en em gontanti gand henn
vefe din mond e kêr. C'hwi n'oh nemed eur marhadour bihan dister. Med n'eus fo

Fistoullig

Pegement a vo trohet deoh, Yann?

Yann

Pegement? Gortozit ma rin ma zammig cheu 'ta! Be! be! Trohit din ouz an
evid... daouzeg kweneg.

Fistoullig

Evid daouzeg kweneg? Med...

Yann

Evid daouzeg kweneg am-bo a-walh. Priz eul lur avalou begenneg, neketa
din eun tammig distaol evel 'm-eus roet deoh evid an avalou. An tammig seiz
walh evidon. N'eo ken nemed evid an avalou. N'eo ken nemed evid ober eur glipe
hillog du-mañ. Deh, al loen paour e-neus bet kann gand killog an ti all hag eo bet
glipenn.

Miz Kerzu 1957.

